

จิต พ ระ ปัจ เจ ก พุ ท ธ เจ้า

(๑)

บัณฑิตทราบอำนาจเนื้อความนี้ว่า บุตรทั้งหลาย ย่อม
ไม่มีเพื่อด้านทาน บิดาและพวกพ้องทั้งหลาย ก็ไม่มีเพื่ออัน
ด้านทาน เมื่อบุคคล ถูกความตายครอบงำแล้ว ความด้านทาน
ในญาติทั้งหลาย ย่อมไม่มี ดังนี้แล้ว เป็นผู้สำรวจในศีล
พึงชำระทางเป็นที่ไปสู่พระนิพพาน ให้หมดจดโดยพลันทีเดียว

ชีวิต พระปัจเจกพุทธเจ้า (๑)

๓๓๐

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเปี่ยมด้วยอริยคุณ สมบูรณ์พร้อมด้วยวิริยชาและจรรยา การที่เราระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า มีพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์ จะทำให้จิตใจของเราผูกพันอยู่กับพระพุทธร่องค์ใจจะผ่องใสและจะถูกปรับปรุงให้สะอาดบริสุทธิ์ขึ้น อันจะเป็นบ่อเกิดแห่งมหากุศล และคุณธรรมทั้งหลาย ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้จะเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ได้ ใจต้องหยุดนิ่งจึงจะสามารถรองรับบุญกุศล และคุณธรรมทั้งหลายได้ การฝึกใจให้หยุดให้นิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญต่อทุกๆ ชีวิต ที่เราควรเอาใจใส่ทำให้ได้อย่างสม่ำเสมอ

มีวาระพระบาลีใน ขุททกนิกาย ธรรมบท ความว่า

“น สนฺติ ปุตฺตา ตาณาย	น ปิตา นปิ พนฺธฺวา
อนฺตเณนาธิปฺนฺนสฺส	นตฺถิ ฆาตีสฺส ตาณตา
เอตมตฺถวสํ ฆตฺวา	ปณฺธิโต สีสํสฺวโต
นิพฺพานคฺคณํ มคฺคํ	ขิปปเมว วิโสธเย

บัณฑิตทราบอำนาจเนื้อความนี้ว่า บุตรทั้งหลาย ย่อมไม่มีเพื่อต้านทาน บิดาและพวกพ้องทั้งหลาย ก็ไม่มีเพื่อต้านทาน เมื่อบุคคล ถูกความตายครอบงำแล้ว ความต้านทานในญาติทั้งหลาย ย่อมไม่มี ดังนี้แล้ว เป็นผู้สำรวมในศีล พึงชำระทางเป็นที่ไปสู่พระนิพพานให้หมดจดโดยพลันทีเดียว”

ชีวิตพระปัจเจกพุทธเจ้า(๑)

๓๗ ๑

ปกติของผู้ที่เป็นบัณฑิตนักปราชญ์ ท่านจะเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาท ประกอบไปด้วยปัญญา มองเรื่องราวต่างๆ ในโลกอย่างแจ่มแจ้ง เข้าใจในชีวิตของมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายได้เป็นอย่างดีอีกทั้งจะดำรงตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ให้ชีวิตในแต่ละวันผ่านไปอย่างมีคุณค่า ไม่ปล่อยผ่านไปอย่างไร้ค่า จะมีใจมุ่งตรงต่อหนทางของพระนิพพาน ตั้งมั่นอยู่ในธรรมอันงาม สำรวมในศีล เพื่อเพิ่มพูนบุญบารมีให้กับตนเอง ท่านจะหมั่นทำไปเรื่อยๆ จนกว่าจะบรรลุถึงเป้าหมายที่วางเอาไว้

ดังนั้น เราจะมาศึกษาความเป็นอยู่ของพระอรียเจ้าประเภทหนึ่ง ที่ท่านเป็นเนือนาบุญอันเลิศ นั่นคือ เรื่องราวชีวิตของพระปัจเจกพุทธเจ้า ว่าท่านมีความเป็นมาอย่างไร เมื่ออุบัติขึ้นแล้วในโลก ท่านใช้ชีวิตอยู่อย่างไร สถานที่พำนักของท่านอยู่ที่ไหน มีสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร

*กว่าจะมีพระปัจเจกพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นในโลกนั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ อย่างน้อยท่านจะต้องใช้เวลาสร้างบารมีถึง ๒ อสงไขยกับอีก ๑๐๐,๐๐๐ มหากัป เมื่อสมัยที่เกิดมาสร้างบารมีนั้น ท่านเป็นผู้ที่รักบุญมาก ทำบุญกันทุกอย่าง แต่จะมีอุปนิสัยที่มักน้อยสันโดษ ไม่ชอบที่จะคลุกคลีหรือสั่งสอนผู้ใด

ชีวิต พระปัจเจกพุทธเจ้า (๑)

๓๗๒

มีปกติเที่ยวไปเหมือนนอแรด และตั้งความปรารถนาที่จะเป็น
พระปัจเจกพุทธเจ้า และเมื่อท่านจะลงมาตรัสรู้ปัจเจกโพธิญาณ
นั้น จะลงมาในช่วงที่ว่างเว้นจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อท่านจะได้ตรัสรู้ธรรม เพียงแค่เกิดธรรมสังเวชใน
เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ท่านก็จะได้บรรลุธรรมในทันที และเปลี่ยน
สถานภาพจากปุถุชนเป็นพระอริยเจ้า บาตร และจีวรที่สำเร็จ
ด้วยบุญฤทธิ์ก็จะบังเกิดขึ้น เกศาคือผมบนศีรษะก็จะแปร-
เปลี่ยนไปเป็นนักษัตร ครั้นได้บรรลุธรรมแล้ว ท่านจะเหาะไปสู่
ที่อยู่ของพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ซึ่งพำนักอาศัยอยู่รวมกัน
ในสถานที่แห่งหนึ่ง เป็นสถานที่ที่พิเศษมากๆ ที่พักอาศัยของ
ท่านจะบังเกิดขึ้นเฉพาะ ไม่สาธารณะแก่คนทั่วไป สมกับบุญ
บารมีของพระองค์ที่ได้สร้างมา เป็นที่ลี้ภัยอยู่ในป่าหิมพานต์

ทวีปที่เราอาศัยอยู่นี้ เรียกว่า ชมพูทวีป ซึ่งจะแบ่งออกเป็น
สี่ส่วน มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ โยชน์ ใน ๑๐,๐๐๐ โยชน์
เนื้อที่ประมาณ ๔,๐๐๐ โยชน์ จะเป็นส่วนของแม่น้ำหรือเป็น
ทะเลนั่นเอง พื้นที่ที่มีมนุษย์อาศัยอยู่มีเนื้อที่เล็กกว่าสี่ส่วนของ
ทะเล จะมีเนื้อที่เพียง ๓,๐๐๐ โยชน์ และเขตของภูเขาคีรีพินาศ
หรือที่เราเรียกกันจนคุ้นปาก คือ ป่าหิมพานต์ มีเนื้อที่กว้างขวาง
มาก กินเนื้อที่ประมาณ ๓,๐๐๐ โยชน์ ตัวภูเขาคีรีพินาศนั้น
สูง ๑๕๐ โยชน์ ประดับด้วยยอดมากมายถึง ๘๔,๐๐๐ ยอด

ชีวิต พระปัจเจกพุทธเจ้า (๑)

๓๓๓

จะงดงามด้วยแม่น้ำถึง ๕๐๐ สาย ไหลเวียนอยู่โดยรอบ

ในอาณาเขตนั่น จะมีสระใหญ่ๆ ตั้งอยู่ ๗ สระ มีชื่อที่เรียกแตกต่างกันออกไป ที่คุ้นชื่อคือ สระอนดาต ต่อจากนั้นเป็นสระกรรมมุนทะ สระรทการะ สระฉัพพันตะ สระกุนดาละ สระมันทากินี สระสีหปาทะ ยาว กว้าง และลึก ๕๐ โยชน์ กลม ๒๕๐ โยชน์เท่าๆ กันทั้ง ๗ สระ ในสระทั้ง ๗ นั้น สระอนดาต มีชื่อเสียงมากที่สุด สระอนดาตจะถูกแวดล้อมด้วยภูเขา ๕ ลูก คือ ภูเขาสุทัสนะ ภูเขาจิตรกฏ ภูเขากาฬกฏ ภูเขาคันธมาทน์ และภูเขาไกรลาส

ภูเขาทั้งห้าจะมีความพิเศษแตกต่างกัน สุทัสนกฏเป็นภูเขาทองสวยงาม ตั้งตระหง่านรัศมีสว่างไสว สูงถึง ๒๐๐ โยชน์ ข้างในจะโค้ง ล้วนฐานเหมือนปากกา ตั้งปิดสระอนดาตไว้ ส่วนเขาจิตรกฏเป็นภูเขารัตนะทั้งหมด รัตนะทั้ง ๗ ประการ รวมอยู่ที่จิตรกฏบรรพต ส่วนเขากาฬจะเป็นภูเขาแร่พลวง เขาคันธมาทน์เป็นยอดเขาที่มีพื้นราบเรียบ หนาแน่นไปด้วยคันธชาติของหอมทั้งหลาย จำพวกไม้รากหอม ไม้แก่นหอม กระพี้หอม ไม้เปลือกหอม ไม้สะเก็ดหอม ไม้รสหอม ไม้ใบหอม ไม้ดอกหอม ผลหอม ไม้ลำต้นหอม ดารดาษด้วยโอศณนานาชนิด ภูเขาคันธมาทน์นี้จะมีพิเศษอยู่อย่างหนึ่ง คือ ในวันอุโบสถข้างแรมจะเรืองแสงเหมือนถ่านไฟคุ แดงเรื่อๆ น่าดูน่าชมยิ่ง

ชีวิต พระปัจเจกพุทธเจ้า (๑)

๓๗๔

ส่วนเขาไกรลาสจะเป็นภูเขาเงิน ภูเขาทุกลูกมีส่วนสูง และลัษฐานเสมอกับภูเขาสุทัสนะ ภูเขาเหล่านี้ตั้งอยู่ใกล้ๆ กัน โดยตั้งปิดสระอนินดาต ซึ่งภูเขาทั้งหมดตั้งอยู่ได้ด้วยอาณาภาพ ของเทวดาและนาค แม่น้ำทุกสายจะไหลไปที่ภูเขาเหล่านั้น น้ำทั้งหมดก็ไหลไปสู่สระอนินดาตแห่งเดียว ส่วนดวงจันทร์และ ดวงอาทิตย์จะโคจรไปทางใต้บ้าง ทางเหนือบ้าง ส่องแสงไปที่ สระนั้นในช่องระหว่างภูเขา ไม่โคจรไปตรงๆ ด้วยเหตุนี้ สระนั้น จึงชื่อว่า สระอนินดาต แปลว่า ไม่ร้อน มีแต่ความใสเย็นตลอด เวลา เพราะดวงอาทิตย์ส่องแสงไม่ถึง

ในสระอนินดาตนั้น ธรรมชาติจัดไว้อย่างดีเยี่ยม มีแผ่น มโนศิลา และหาดาล ปราศจากเต่าปลา มีน้ำใสแจ้วเหมือน แก้วผลึก มีท่าลงสรลงสนาน ซึ่งเป็นที่ที่พระพุทธเจ้า พระปัจเจก- พุทธเจ้า พระอรหันตชีณาสพและเหล่าฤาษีผู้มีฤทธิ์ลงสรลงสนาน ทั้งเหล่าเทวดาและยักษ์ก็มาเล่นน้ำด้วยแต่จะแยกกันไม่ปะปนกัน ที่ข้างสระอนินดาตนั้น มีปากทาง ๔ ทาง คือ ปากทางราชสีห์ ปากทางช้าง ปากทางม้า และปากทางโคอุสภะ

ปากทางทั้ง ๔ จะเป็นทางไหลของแม่น้ำ ๔ สาย ฝูงราชสีห์มีมาก อยู่ริมฝั่งแม่น้ำที่ไหลออกจากปากทางราชสีห์ มีโขลงช้าง ฝูงม้า และฝูงโคเป็นจำนวนมาก ทางริมฝั่งแม่น้ำที่ ไหลออกจากปากทางช้าง แม่น้ำที่ไหลออกไปทางทิศตะวันออก จะ

ชีวิต พระปัจเจกพุทธเจ้า(๑)

๓๗๕

เลี้ยวขวาจากสระโนดาด ๓ เลี้ยว ไม่ข้องแวะกับแม่น้ำอีก ๓ สาย ไหลผ่านถิ่นมนุษย์ทางภูเขาหิมพานต์ด้านทิศตะวันออก แล้วไหลลงสู่มหาสมุทร ส่วนแม่น้ำที่ไหลออกทางทิศใต้ เลี้ยวขวาที่สระโนดาดนั้น ๓ เลี้ยว ไหลตรงไปทิศใต้ ๖๐ โยชน์ ทางหลังแผ่นดิน เจาะภูเขาทะลุออก มีกระแสน้ำประมาณ ๓๐ คาวุต ล้อมไว้ ไหลผ่านทางอากาศ ๖๐ โยชน์ ไปตกลงบนแผ่นดินชื่อ ดิยัคคพะ แผ่นดินก็แตกด้วยความแรงของกระแสน้ำ ที่แผ่นดินดิยัคคพะนี้ก็จะเกิดสระโบกขรณีชื่อ ดิยัคคพา ประมาณ ๕๐ โยชน์ กระแสน้ำพังที่ฝั่งสระโบกขรณีทะลุหินไป ๖๐ โยชน์ จากนั้นก็พังแผ่นดินที่บออกไป ๖๐ โยชน์ ทางอุโมงค์ กระแทกดิรัจฉานบรรพตชื่อวิฆมะไปเป็นกระแสน้ำ ๕ สาย เช่นเดียวกับนิ้วมือ ๕ นิ้ว กระแสน้ำนั้นในที่ที่เลี้ยวขวาสระโนดาดไป ๓ เลี้ยว เรียกว่า อาวัญญคองคา

ในที่ที่ไหลตรงไป ๖๐ โยชน์ ทางหลังหิน เรียกว่า กรรณคองคา ไหลไปทางอากาศ เรียกว่า อากาศคองคา ที่ตั้งอยู่ในอากาศ ๖๐ โยชน์ ที่หลังหินชื่อดิยัคคพะ เรียกว่า ดิยัคคพโบกขรณี ตรงที่พังสระทะลุหินเข้าไป ๖๐ โยชน์ เรียกว่า พหุลคองคา ในที่ๆ ไหลไป ๖๐ โยชน์ ทางอุโมงค์ เรียกว่า อุมมังคองคา ส่วนในที่ที่กระแทกดิรัจฉานบรรพต ชื่อวิฆมะ แยกเป็นกระแสน้ำ ๕ สาย ก็กลายเป็นแม่น้ำทั้งห้า คือ คองคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู มหิ

ชีวิต พระปัจเจกพุทธเจ้า (๑)

๓๗๖

นี่คือที่มาของแม่น้ำทั้งหลาย

เรื่องราวของปาหิมพานต์ที่กล่าวมานี้ เพื่อให้ทุกท่านได้
มีพื้นฐานไว้บ้าง ก่อนที่จะเข้าสู่เรื่องที่อยู่ของพระปัจเจกพุทธเจ้า
การที่พระองค์จะบรรลุความเป็นปัจเจกพุทธเจ้านั้น ท่านต้อง
สั่งสมบุญบารมีมาอย่างเต็มที่ ไม่ใช่จะได้มาง่ายๆ ต่อไปจะได้
นำชีวิตความเป็นอยู่ของท่านมาให้ได้ศึกษา เพื่อเพิ่มพูนสติ
ปัญญากันไป

